

SCENARIUSZ

„PRAWA CZŁOWIEKA – I LOVE HUMAN RIGHTS”

KONSPEKT LEKCYJNY

Temat: Prawa człowieka – I love human rights.

1. Cele lekcji - wiedza i umiejętności

Cel ogólny: potrafił wyjaśniać specyfikę praw i wolności człowieka oraz podstawowych mechanizmów ich ochrony.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- potrafi wyjaśnić, czym są prawa człowieka;
- potrafi określić charakter praw człowieka;
- potrafi definiować pojęcia praw człowieka i wyjaśnia ich genezę;
- potrafi wymienić i charakteryzować genezę praw człowieka;
- potrafi zdefiniować pojęcie praw człowieka i opisać, jak ewoluowała ich koncepcja;
- potrafi wymienić i scharakteryzować generacje praw człowieka i podać przykłady praw i wolności, które do nich należą;
- potrafi wskazać przykłady ograniczania praw i wolności;
- potrafi zdefiniować pojęcie obywatelstwa;
- potrafi wymienić organizacje międzynarodowe, do których należy Polska, i wskazać dokumenty dotyczące praw człowieka przyjęte w ramach tych organizacji;
- potrafi wymienić podstawowe kompetencje Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka.
- potrafi opisywać konstytucyjne i ustawowe gwarancje dotyczące praw człowieka;
- potrafi opisywać zobowiązania międzynarodowe Polski w dziedzinie praw człowieka;
- potrafi określać podmioty korzystające z praw i wolności;
- potrafi wskazywać organy stojące na straży przestrzegania praw człowieka w Polsce.
- potrafi klasyfikować i opisać międzynarodowe systemy ochrony praw człowieka;
- potrafi wymienić polskie i międzynarodowe organy ochrony praw człowieka;
- potrafi opisać rozwój systemu praw człowieka;
- potrafi omówić system ochrony praw człowieka;
- potrafi wyjaśnić, jakie są granice praw człowieka
- potrafi wyjaśnić podstawowe pojęcia: godność, prawo i wolność, prawa proceduralne i prawa materialne, granice praw, prawa ograniczone;
- potrafi przedstawić główne cele i zadania Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- potrafi wyjaśnić, kim są uchodźcy.

2. Metody kształcenia

Metoda podająca: - pogadanka
- objaśnienie

Metody problemowe: - aktywizujące-dyskusja dydaktyczna - burza mózgów

Metody praktyczna: -ćwiczenie przedmiotowe – praca z tekstem źródłowym

Metody problemowe: - aktywizujące dyskusja dydaktyczna - związana z tematem zajęć

Metody problemowe: - aktywizujące - dyskusja dydaktyczna - burza mózgów – piramida priorytetów

3. Środki i materiały dydaktyczne:

- karta pracy ucznia (załącznik 1);
- słownik podstawowych pojęć infografika (załącznik 2);
- „Prawa człowieka w ujęciu historycznym” infografika (załącznik 3);
- materiały edukacyjne (kody QR) (załącznik 4);
- gra edukacyjne (załącznik 5);

4. Formy pracy:

- praca indywidualna, praca z całą klasą.

L.p	Przebieg tematyczny lekcji	Metoda kształcenia i czynności uczniów	Zastosowane środki i materiały dydaktyczne
I	Czynności organizacyjne 1. Sprawdzenie listy obecności 2. Wpis do dziennika 3. Sprawdzenie stopnia opanowania z poprzedniej lekcji		.
II	Wprowadzenie do tematu lekcji 1. Podanie tematu i celów lekcji 2. Nawiązanie do treści już opanowanych przez młodzież	Metoda podająca: -objaśnienie Metoda podająca: -pogadanka	
III	Rozwinięcie tematu lekcji 1. Czym są prawa człowieka? 2. Cechy praw człowieka: powszechny, przyrodzony, niezbywalny, naturalny i niepodzielny. 3. Geneza praw człowieka 4. Podstawowe pojęcia tj.: prawa człowieka, godność, prawo i wolność, prawa proceduralne i prawa materialne, granice praw, prawa ograniczone, obywatelstwo, uchodźca. 5. Konstytucyjne i ustawowe gwarancje praw i wolności. 6. Systemy ochrony praw człowieka 7. Kto chroni prawa i wolności, czyli o podmiotach zobowiązanych do ochrony 8. Uniwersalny system Organizacji Narodów Zjednoczonych 9. Naruszanie praw człowieka	Metody problemowe: - aktywizujące dyskusja dydaktyczna - związana z tematem zajęć (uczniowie wymieniają i charakteryzują generacje praw człowiek, podają przykłady praw i wolności, które do nich należą) Metody praktyczna: -ćwiczenie przedmiotowe (uczniowie wykonują zadania na podstawie karty pracy ucznia) Metody problemowe: - aktywizujące dyskusja dydaktyczna - związana z tematem zajęć Metody problemowe: - aktywizujące - dyskusja dydaktyczna - burza mózgów -uczniowie określają znaczenie podstawowych pojęć na podstawie materiału edukacyjnego Metody problemowe: - aktywizujące - dyskusja dydaktyczna - burza mózgów - praca z tekstem źródłowym: <i>Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U.1997.78.483)</i> Metoda podająca: -objaśnienie Metody problemowe: - aktywizujące dyskusja dydaktyczna - związana z tematem zajęć Metody problemowe: - aktywizujące - dyskusja dydaktyczna - burza mózgów - praca z tekstem źródłowym Metody problemowe: - aktywizujące - dyskusja dydaktyczna - burza mózgów – piramida priorytetów;	<i>Załącznik 1.</i> Karta pracy ucznia <i>Załącznik 1.</i> Karta pracy ucznia <i>Załącznik 3.</i> „Prawa człowieka w ujęciu historycznym” infografika <i>Załącznik 2</i> Słownik podstawowych pojęć Kod QR z dostępem do – <i>Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U.1997.78.483)</i> <i>Załącznik 4</i> Materiały edukacyjne (kody QR)
IV	Rekapitulacja i ocenianie uczniów 1. Podsumowanie tematu lekcji 2. Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości omawianych na zajęciach	Metoda praktyczna: - ćwiczenie przedmiotowe (uczniowie wykonują zadania na podstawie karty ucznia) -wyjaśnienie niejasności	<i>Załącznik 2</i> Karta pracy ucznia <i>Załącznik 5</i> Gra edukacyjne

WPROWADZENIE

„Pokój może panować tylko tam,
gdzie respektowane są prawa człowieka,
gdzie ludzie mają zapewnione wyżywienie
oraz gdzie jednostki i narody są wolne”.

XIV DALAJLAMA

Źródło: canva.pl.

Co to są prawa człowieka?

Prawa człowieka to „podstawowe normy przysługujące każdemu z nas wynikające z samego faktu bycia człowiekiem np.: prawo do życia, wolność słowa, zrzeszania się, czy prawo do edukacji. Źródłem wszystkich praw i wolności jest godność każdego człowieka. Prawa człowieka mają charakter:

POWSZECHNY (są takie same dla każdego człowieka niezależnie od wyznawanych wartości, poglądów czy religii);	PRZYRODZONY (istnieją niezależnie od woli władzy czy przepisów prawa, państwo jedynie tworzy system ich ochrony);	NIEZBYWALNY (żadna władza nie może nam ich odebrać, nie można się ich zrzec);
NINARUSZALNY (istnieją niezależnie od władzy i nie mogą być przez nią dowolnie regulowane);	NATURALNY (posiadamy je z racji godności osobowej, człowieczeństwa, a nie z powodu czyjejś decyzji czy nadania);	NIEPODZIELNY (wszystkie stanowią integralną i współzależną całość).

Źródło: opracowanie własne.

Podmiotem praw człowieka jest zazwyczaj jednostka, a nie grupa (**prawa indywidualne**), dają one możliwość korzystania z wszelkich innych praw (**prawa podstawowe**), dlatego ich przestrzeganie powinno być gwarantowane i chronione przez państwo. Prawa człowieka dzielimy także na:

	
PRAWA (prawa pozytywne) – władza ma obowiązek podjęcia działania na rzecz jednostki, a jednostka ma prawo żądać przysługujących jej praw;	WOLNOŚCI (prawa negatywne) – obowiązek powstrzymywania się władzy od działań w określonych obszarach naszego życia.

Źródło: opracowanie własne.

Prawa człowieka mogą być **ograniczane tylko w ściśle określonych sytuacjach**, definiowanych zwykle w dokumentach międzynarodowych lub konstytucjach państw (np.: ze względu na ochronę określonych wartości albo zagrożenia np. wojnę). Istnieją jednak prawa, które są prawami absolutnymi i nie można ich ograniczyć w żadnym przypadku. Jest to wolność od tortur i wolność od niewolnictwa”.

Źródło: <https://amnesty.org.pl/co-robimy/prawa-czlowieka/> (dostęp 17.05.2022 r.)

Tabela 1. Przegląd definicji pojęcia „prawa człowieka”

Prawa człowieka (<i>Osiatyński 1998: 16</i>)	„to powszechne normy moralne o charakterze podstawowym, przynależne każdej jednostce w jej kontaktach z państwem”.
Prawa człowieka (<i>Encyclopedia of Public International Law 1985: 268</i>)	„te wolności, środki ochrony oraz świadczenia, których respektowania właśnie jako praw, zgodnie ze współcześnie akceptowanymi wolnościami, wszyscy ludzie powinni móc domagać się od społeczeństwa, w którym żyją”.
Prawa człowieka (<i>Henkin 1990: 2-5</i>)	„prawa jednostek żyjących w społeczeństwie, co zobowiązuje społeczeństwa do realizacji roszczeń wynikających z tych praw”.
Prawa człowieka (<i>Encyklopedia PWN</i>)	„podstawowe, niezbywalne i uniwersalne prawa przysługujące człowiekowi bez względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy, pochodzenie narodowe lub społeczne, majątek, urodzenie, stan zdrowia i inne”.
Prawa człowieka (<i>Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej</i>)	„wynikają z przyrodzonej człowiekowi godności, przysługują każdemu bez względu na, między innymi, rasę, płeć, język, wyznanie, przekonania polityczne, pochodzenie narodowe i społeczne, majątek. Nie można się ich zrzec. Władza ich nie nadaje ani nie może ich odebrać”.
Prawa człowieka (<i>Nowicki 2016: 3</i>)	„to prawa indywidualne, nie zaś zbiorowe (kolektywne). Ich podmiotem jest pojedynczy człowiek”.
Prawa człowieka (<i>Surya 1999-2000: 47</i>)	„stanowią rezultat historycznego rozwoju. Są ściśle związane z określonymi warunkami społecznymi, politycznymi, ekonomicznymi, jak również z historią, kulturą i wartościami konkretnego państwa. [...] Państwa stojące na różnych stopniach rozwoju, mające różne tradycje historyczne i tło kulturowe siłą rzeczy w odmienny sposób postrzegają i odnoszą się do praw człowieka. Dlatego nie można przyjmować jednolitego, standardowego modelu praw człowieka wypracowanego przez grupę państw i wymagać od wszystkich innych, by się do niego dostosowali”.

Funkcje praw człowieka:

1. Chronią jednostkę przed działaniami państwa naruszającymi jej wolność;
2. Tworzą warunki dla rozwoju i samorealizacji każdej jednostki;
3. Zobowiązują państwo do stworzenia warunków umożliwiających realizację praw jednostki;
4. Chronią podstawowe interesy jednostki i uniemożliwiają ingerencje, które naruszałaby dobra szczególnie dla niej cenne;
5. Poddają pod ochronę prawną określone wartości o największym znaczeniu dla jednostki i społeczeństwa;
6. Nakładają na państwo obowiązek dbania o to, aby prawa i wolności nie były naruszane przez innych ludzi;
7. Zapewniają określony ład społeczny i kształtują życie społeczne;
8. Determinują mechanizmy sprawowania władzy w państwie.

Prawa człowieka dzielimy na **osobiste, polityczne** (prawa pierwszej generacji) oraz **ekonomiczne, socjalne i kulturalne** (prawa drugiej generacji). Przestrzeganie praw osobistych i politycznych wymaga od państwa dobrej woli, stosowania reguł demokracji, przestrzegania podstawowych zasad państwa prawa i szanowania swoich obywateli. To bardzo ważne zadania i możliwe do zrealizowania bez gigantycznych nakładów finansowych. Pozostałe prawa wymagają natomiast od państw pieniędzy na ich realizację. Dlatego prawa osobiste i polityczne muszą być przez państwo przestrzegane zawsze. Pozostałe prawa zależą od sytuacji

ekonomicznej państwa. Będą przestrzegane w takim stopniu, w jakim państwu starcza na to środków.

Generacje praw człowieka:

I GENERACJA to prawo do życia, wolności i własności.

- I generacja praw człowieka – to najważniejsze prawa człowieka:
 - prawo do życia
 - prawo do wolności
 - prawo do własności

II GENERACJA obejmuje prawa społeczne, gospodarcze i kulturalne.

- II generacja praw człowieka – to prawa zabezpieczające fizyczny i duchowy rozwój człowieka:
 - prawa społeczne, gospodarcze i kulturalne (prawo do pracy i wynagrodzenia, prawo do nauki, do korzystania z osiągnięć postępu naukowego, prawo do udziału w życiu kulturalnym, do ubezpieczenia).

III GENERACJA to prawa kolektywne, czyli uprawnienia przysługujące zbiorowościom i narodom.

- III generacja praw człowieka – to prawa przysługujące zbiorowościom społecznym:
 - prawo do pokoju
 - prawo do rozwoju
 - prawo do demokracji
 - prawo do czystego środowiska.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Kategorie praw człowieka

Prawa osobiste	Prawa polityczne	Prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne
- prawo do życia; - zakaz tortur, niehumanitarnego traktowania i karania; - zakaz pracy niewolniczej; - prawo do wolności osobistej; - prawo do rzetelnego procesu sądowego; - prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego; - wolność myśli, sumienia i wyznania; - zakaz dyskryminacji	- wolność pokojowych zgromadzeń; - wolność stowarzyszania się; - prawo do wybierania przedstawicieli i bycia wybranym (czynne i bierne prawo wyborcze); - udział w referendum; - prawo do informacji o działalności władzy; - wolność wyrażania opinii.	- prawo własności; - prawo do pracy; - prawo do urlopu; - prawo do zabezpieczenia socjalnego na starość i w razie choroby; - prawo do dostępności opieki zdrowotnej; - prawo do edukacji; - prawo do korzystania z dóbr Kultury.

Źródło: oprac. na podst. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka,
<http://www.un.org.pl/dokumenty/deklaracja.php#> [dostęp: 19.05.2022].

Podsumowanie tematu lekcji

1. Prawa człowieka definiuje się też jako „wolności, środki ochrony oraz świadczenia, których respektowanie właśnie jako praw, zgodnie ze współcześnie akceptowanymi wolnościami, wszyscy ludzie powinni móc się domagać od społeczeństwa, w którym żyją”.
2. Źródłem praw człowieka jest godność ludzka. Uznaje się ją za wartość przyrodzoną i niezbywalną, przypisaną do każdej jednostki ludzkiej.
3. Zasada poszanowania godności ludzkiej potwierdzona została w wielu dokumentach, m.in. w Powszechnej deklaracji praw człowieka z 1948 r. oraz w Konstytucji RP z 1997 r.
4. Prawa człowieka mają charakter: powszechny, przyrodzony, niezbywalny, naturalny i niepodzielny.
5. Katalog podstawowych praw i wolności przysługuje każdemu, bez względu na płeć, rasę, religię czy miejsce zamieszkania.
6. Prawa i wolności chronią najważniejsze wartości, do których zaliczyć możemy: wolność, równość i godność.
7. Katalog przysługujących nam obecnie praw i wolności możemy podzielić na trzy generacje (rodziny). Pierwsza generacja praw człowieka obejmuje prawa osobiste i polityczne, zwane też prawami wolnościowymi. Druga generacja to prawa gospodarcze, społeczne i kulturowe. Trzecią generację stanowią tzw. prawa kolektywne (zwane także solidarnościowymi).

Tabela 3. Słownik pojęć

PRAWA CZŁOWIEKA
niezbywalne uprawnienia wypływające z godności człowieka, dotyczące relacji władza – jednostka.
GODNOŚĆ OSOBISTA
pojęcie bliskie honorowi; trzeba na nią zapracować – budujemy ją, gdy postępujemy szlachetnie, a tracimy, jeśli zachowujemy się podle.
GODNOŚĆ OSOBOWA
wynika z faktu bycia człowiekiem; jest niezbywalna, posiada ją małe dziecko i dorosły, uczciwy obywatel i przestępca.
WOLNOŚCI I PRAWA
o wolności mówimy wtedy, gdy władze mają obowiązek nie ingerować w jakąś sferę życia jednostki, o prawie – kiedy ich powinnością jest podjęcie jakichś pozytywnych działań na rzecz jednostki.
PRAWA OSOBISTE
podstawowe uprawnienia gwarantujące jednostce możliwość samodzielnego i wolnego od zewnętrznych nacisków kształtowania swojego życia (np. prawo do życia, prawo do wolności, zakaz tortur).

3. Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości omawianych na zajęciach

Ćwiczenia i pytania

1. Czym są prawa człowieka?
2. Jaki charakter mają prawa człowieka?
3. Zdefiniuj pojęcie praw człowieka i wyjaśnij ich genezę.
4. Wymień i scharakteryzuj genezę praw człowieka.
5. Opisać, jak ewoluowały prawa człowieka, opisz ich koncepcje.
6. Wymień i scharakteryzuj generacje praw człowieka i podaj przykłady praw i wolności, które do nich należą.
7. Wskaż przykłady ograniczania praw i wolności.
8. Zdefiniuj pojęcie obywatelstwo, uchodźca.
9. Wymień organizacje międzynarodowe, do których należy Polska, i wskazać dokumenty dotyczące praw człowieka przyjęte w ramach tych organizacji.
10. Wymienić podstawowe kompetencje Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka.
11. Opisz konstytucyjne i ustawowe gwarancje dotyczące praw człowieka.
12. Opisz zobowiązania międzynarodowe Polski w dziedzinie praw człowieka.
13. Określ podmioty korzystające z praw i wolności.
14. Wskaż organy stojące na straży przestrzegania praw człowieka w Polsce.
15. Dokonaj klasyfikacji i opisz międzynarodowe systemy ochrony praw człowieka.
16. Wymień polskie i międzynarodowe organy ochrony praw człowieka.
17. Opisz rozwój systemu praw człowieka.
18. Omów system ochrony praw człowieka.
19. Wyjaśnij jakie są granice praw człowieka.
20. Wyjaśnij podstawowe pojęcia: godność, prawo i wolność, prawa proceduralne i prawa materialne, granice praw, prawa ograniczone.
21. Przedstaw główne cele i zadania Organizacji Narodów Zjednoczonych;

**TESTY JEDNOKROTNEGO WYBORU, KRÓTKA ODPOWIEDŹ,
ZADANIE TYPU PRAWDA/FALSZ**

**Prawa człowieka – I love human rights– TEST 1
TESTY JEDNOKROTNEGO WYBORU**

Rozwiąż test, zamalowując litery prawidłowych odpowiedzi. Jeżeli się pomylisz i błędnie zaznaczysz odpowiedź, otocz kółkiem błędną odpowiedź i zamaluj literę odpowiedzi, którą uważasz za prawidłową. W każdym zadaniu prawidłowa jest tylko jedna odpowiedź. Po rozwiązaniu testu sprawdź, czy zaznaczyłeś(-aś) odpowiedzi do wszystkich zadań.

1. Prawa człowieka mogą być klasyfikowane w wielu kategoriach. Powszechnie przyjął się podział na:

A	prawa obywatelskie, polityczne oraz prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne
B	prawa podstawowe, szczegółowe
C	prawa jednostki, prawa grupowe
D	prawa europejskie, międzynarodowe

2. Podmiotem praw człowieka jest:

A	zazwyczaj grupa, a nie jednostka
B	zazwyczaj jednostka, a nie grupa
C	klasy, podklasy
D	cała społeczność

3. Prawa człowieka dzielimy także na:

A	prawa krajowe, prawa europejskie
B	naturalne, niepodzielne
C	prawa pozytywne, prawa negatywne
D	generacji I, II, III

4. Prawo do życia, zakaz tortur, nieludzkiego traktowania i karania zaliczamy do praw:

A	politycznych
B	ekonomicznych
C	osobistych
D	społecznych i kulturowych

5. Niezbywalne uprawnienia wypływające z godności człowieka, dotyczące relacji władza – jednostka.

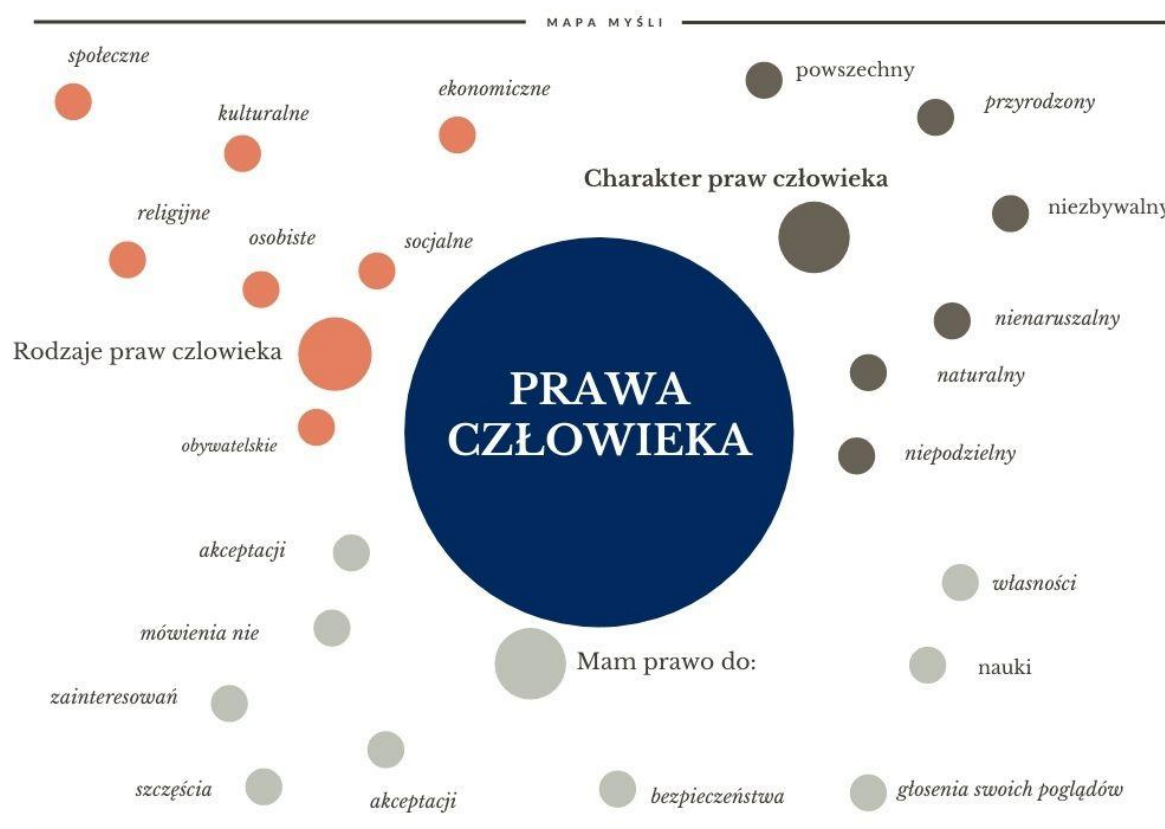
A	prawa społeczne
B	prawa polityczne
C	prawa osobiste
D	prawa człowieka

Odpowiedzi

1	2	3	4	5
A	B	C	C	D

Zadanie 1. Mapa myśli¹ „prawa człowieka”

Nauczyciel prosi by uczniowie, wybrali jeden z programów online *Canva*², *Creately*³, *Blumind*⁴, *FreeMind*⁵ w celu wykonania komputerowej mapy myśli „PRAWA CZŁOWIEKA”. Uczniowie w ciszy i skupieniu wypisują własne zasoby. Do tworzenia mapy myśli uczniowie mogą wykorzystać również programów: *Power Point*, *Impress*, *Prezi*.

Rysunek 1. PRAWA CZŁOWIEKA – mapa myśli wykonana w programie Canva

Źródło: opracowanie własne

¹ Mapa myśli (*Mind Mapping* – dosłownie mapowanie myśli”) to metoda notowania, w której używa się krótkich haseł i rysunków. Od czasu wynalezienia tej metody w 1970 r. przez braci Tony’ego i Barry’ego Buzanów, wykorzystuje się ją w różnych dziedzinach życia. Mapa myśli jest narzędziem do wizualizacji, które pomagają myśleć, pracować i uczyć się wydajniej i efektywniej. Stosowanie map myśli w nauczaniu jest szczególnym sposobem notowania, który wspiera kreatywne myślenie uczniów i zwiększa efektywność nauczania oraz przyspiesza naukę, a przede wszystkim bazuje na umiejętności logicznego kojarzenia zagadnień.

² <https://www.canva.com>

³ <https://creately.com/pl/lp/mapa-mysli-online/>

⁴ <https://www.dobreprogramy.pl/Blumind,Program,Windows,39868.html>

⁵ <https://www.dobreprogramy.pl/FreeMind,Program,Windows,20787.html>

Zadanie 2. Połącz „fundamenty” podstawowe cechy praw człowieka z ich opisem

Opis			Cechy
1	oznacza, że istnieją jako całość.	A	POWSZECHNOŚĆ
2	oznacza, że nie wymagają potwierdzenia przez władze państwową;	B	PRZYRODZONOŚĆ
3	oznacza, że żadna władza nie może nas ich pozbawić;	C	NIEZBYWALNOŚĆ
4	oznacza, że nie możemy się ich zrzec;	D	NIENARUSZALNOŚĆ
5	oznacza, że nabywamy je z chwilą urodzenia;	E	NATURALNOŚĆ
6	oznacza, że obowiązują na całym świecie i przysługują każdemu z nas;	F	NIEPODZIELNOŚĆ

Rozwiązanie:

1-F, 2-E, 3-D, 4-C, 5-B, 6-A.

Zadanie 3. Połącz w pary prawa człowieka z opisem sytuacji, które są ich zaprzeczeniem.

1	Prawo do wynagrodzenia	A	fabryka wywozi odpady produkcyjne do lasu
2	Prawo do nauki	B	pracodawca nie płacy swoim pracownikom pensji
3	Prawo do zdrowego środowiska naturalnego	C	ktoś kradnie twoje auto
4	Prawo do rozrywki	D	osoby uczestniczące w marszu „STOP PRZEMOCY” zostały aresztowane
5	Prawo do własności	E	dzieci nie mogą chodzić do szkoły
6	Prawo do głoszenia swoich poglądów	F	rząd zakazuje jazdy na rowerze

Rozwiązanie:

1-B; 2-E; 3-A; 4-F; 5-C; 6-D

Zadanie 4. Pobaw się w kreatywnego typografa. Spróbuj przedstawić trzy dowolne słowa związane z PRAWAMI CZŁOWIEKA wyłącznie za pomocą odpowiednio przekształconych liter.

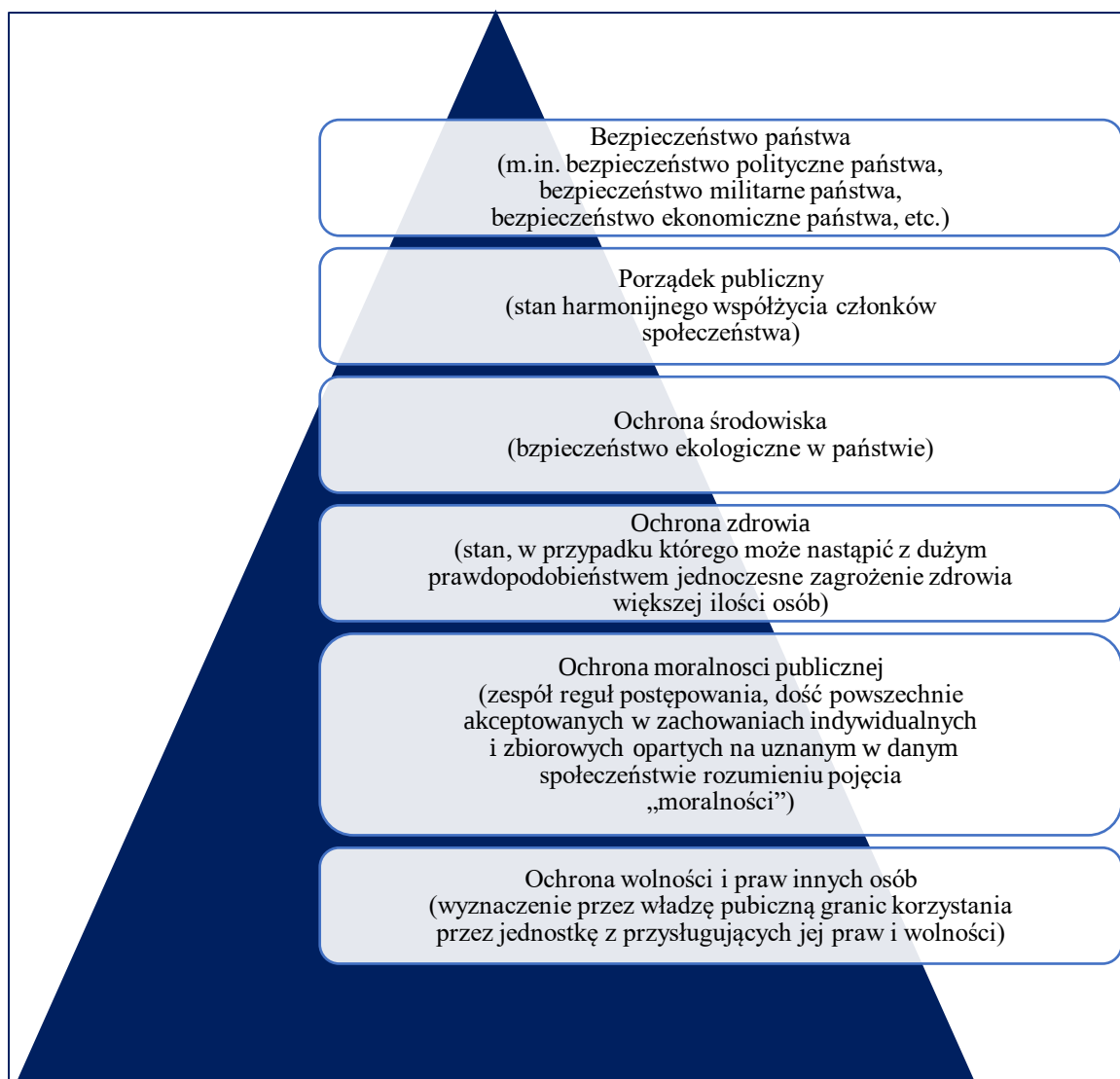
Źródło: opracowanie własne.

Zadanie 5. Ograniczenie praw człowieka – w jakich sytuacjach nasze prawo do wolności może ulec ograniczeniu?

§	Ograniczenie konstytucyjnego prawa lub wolności – ingerencja polegająca na zawężeniu konstytucyjnego zakresu ochrony danego prawa lub wolności
---	--

Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Ograniczenia praw człowieka są dopuszczalne, ale w ściśle określonych sytuacjach, a forma i zakres ograniczeń muszą być uzasadnione prawnie. Istnieją jednak prawa, których nie można ograniczyć w żadnym wypadku. Są to prawa do **wolności od tortur i wolności od niewolnictwa**.

Ograniczenia praw człowieka - piramida priorytetów⁶. W grupach 4-5 osobowych uczniowie wypisują sytuacje w jakich nasze prawo do wolności może ulec ograniczeniu. Po burzy mózgów, zadaniem uczniów jest podać po 2-3 sytuacje, w których ich zdaniem można ograniczyć prawa człowieka. Spośród odpowiedzi wybierają najlepsze propozycje, które powstały wcześniej na podstawie burzy mózgów, układają je na szczycie piramidy. Następnie grupy porównują swoje piramidy, każda grupa uzasadnia swoje wybory. Metoda ta stwarza okazję do dyskusowania i argumentowania własnych wyborów.

Rysunek 2. Ograniczenia praw człowieka – sytuacje w jakich nasze prawo do wolności może ulec ograniczeniu

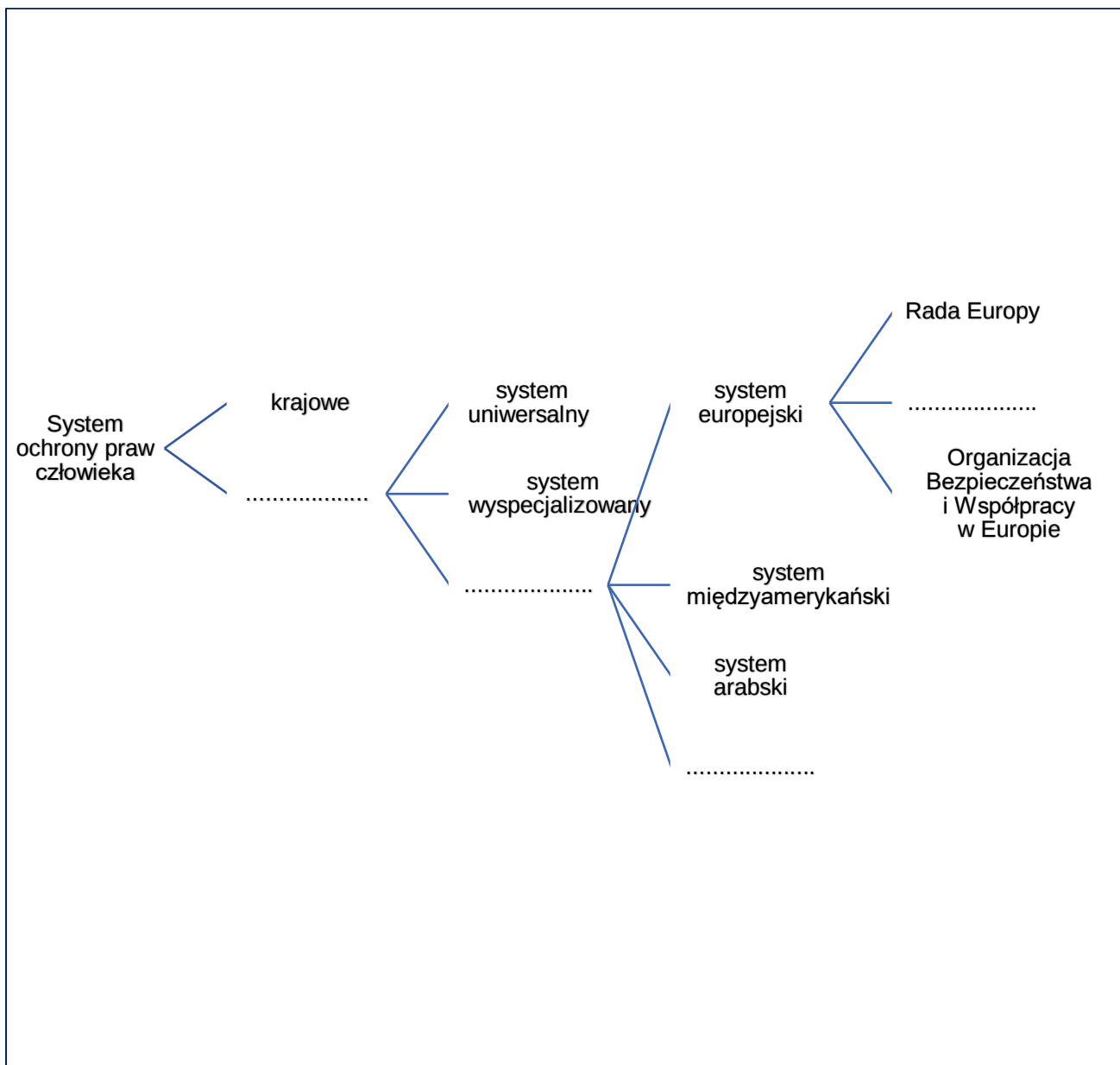
Źródło: opracowanie własne

W jakich sytuacjach nasze prawo do wolności może ulec ograniczeniu? przykłady odpowiedzi: katastrofy, stan klęski żywiołowej na terenie państwa; pandemia epidemia choroby; wprowadzenie stanu wyjątkowego;

⁶ Piramida priorytetów jest metodą hierarchizacji wypracowanego wcześniej materiału. Wypracowany materiał jest dziełem samej grupy. Najczęściej ma on postać listy (różnych cech, potrzeb, części składowych, etapów itd.) sporządzonej bez troski o hierarchię ważności. Metoda wymaga od uczestników podejmowania decyzji wyboru „ważnych spośród ważnych”, a następnie decydowania o sposobie ich ułożenia. Piramida priorytetów czy ważnej umiejętności negocjacji - grupa ma wypracować pewien konsensus a nie zakrzyczeć czy przegłosować mniejszość.

Zadanie 6. Systemy ochrony praw człowieka – uzupełnij diagram

System ochrony praw człowieka można zdefiniować w dwojakim znaczeniu: prawnym i instytucjonalnym. W sensie prawnym jest to zespół norm prawa regulujących kwestie związane z ochroną praw człowieka; w znaczeniu instytucjonalnym - zespół organów odpowiedzialnych za realizację i kontrolę przyjętych norm. Systemy ochrony praw człowieka możemy podzielić na krajowe i międzynarodowe. Do międzynarodowych zaliczamy systemy: uniwersalny, regionalne i wyspecjalizowane.

Systemy regionalne	System afrykański	międzynarodowe	Unia Europejska
--------------------	-------------------	----------------	-----------------

Zadanie 7. Geneza praw człowieka - dyskusja dydaktyczna

Nauczyciel prosi o zapoznanie się z treścią materiałów edukacyjnych, infografiką (załącznik 3) a następnie prosi uczniów o wspólną dyskusję związaną z historią praw człowieka.

Kod QR z dostępem do materiałów źródłowych:	
Amnesty International	
Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie	
Zintegrowana Platforma Edukacyjna	

Pytania pomocnicze:

1. Wyjaśnij genezę praw człowieka.
2. Wymień akty prawne z dziedziny praw człowieka.
3. Wymień najważniejsze dokumenty ochrony praw człowieka.

Zadanie 8. Mapa myśli⁷ „Historia praw człowieka”

Nauczyciel prosi by uczniowie, wybrali jeden z programów online *Canva*⁸, *Creately*⁹, *Blumind*¹⁰, *FreeMind*¹¹ w celu wykonania komputerowej mapy myśli „Historia praw człowieka”. Uczniowie w ciszy i skupieniu wypisują najważniejsze wydarzenia z historii praw człowieka. Do tworzenia mapy myśli uczniowie mogą wykorzystać również programów: *Power Point*, *Impress*, *Prezi*.

Rysunek 3. „Historia praw człowieka” – mapa myśli wykonana w programie Canva

Źródło: opracowanie własne

Sugerowane odpowiedzi: *Prawo Hammurabiego, Cyceon i Arystoteles, prawo rzymskie, Wielka Karta Swobód z 1215 r., przywilej jedlińsko-krakowski 1430-33 r., Konfederacja Warszawska z 1573 r., Deklaracja Niepodległości USA z 1776 r., Deklaracja Prawa Człowieka i Obywatela z 1789 r., Kodeks Napoleona z 1804 r., Karta Atlantyczna z 1945 r., Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 r.*

⁷ Mapa myśli (*Mind Mapping* – dosłownie mapowanie myśli”) to metoda notowania, w której używa się krótkich haseł i rysunków. Od czasu wynalezienia tej metody w 1970 r. przez braci Tony’ego i Barry’ego Buzanów, wykorzystuje się ją w różnych dziedzinach życia. Mapa myśli jest narzędziem do wizualizacji, które pomagają myśleć, pracować i uczyć się wydajniej i efektywniej. Stosowanie map myśli w nauczaniu jest szczególnym sposobem notowania, który wspiera kreatywne myślenie uczniów i zwiększa efektywność nauczania oraz przyspiesza naukę, a przede wszystkim bazuje na umiejętności logicznego kojarzenia zagadnień.

⁸ <https://www.canva.com>

⁹ <https://creately.com/pl/lp/mapa-mysli-online/>

¹⁰ <https://www.dobreprogramy.pl/Blumind,Program,Windows,39868.html>

¹¹ <https://www.dobreprogramy.pl/FreeMind,Program,Windows,20787.html>

Zadanie 9. Ułóż w kolejności chronologicznej akty prawne z dziedziny praw człowieka.

	Amerykańska Deklaracja Niepodległości
	Wielka Karta Swobód
	Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności
	Afrykańska karta praw człowieka i ludów
	Powszechna deklaracja praw człowieka
	Kodeks praw (Bill of Rights)

Rozwiązanie: 3, 1, 5, 6, 4, 1

Zadanie 9. Generacje praw człowieka.

Podaj przykłady poszczególnych prawa i wolności w I, II, i III generacji praw człowieka.

I GENERACJA
II GENERACJA
III GENERACJA

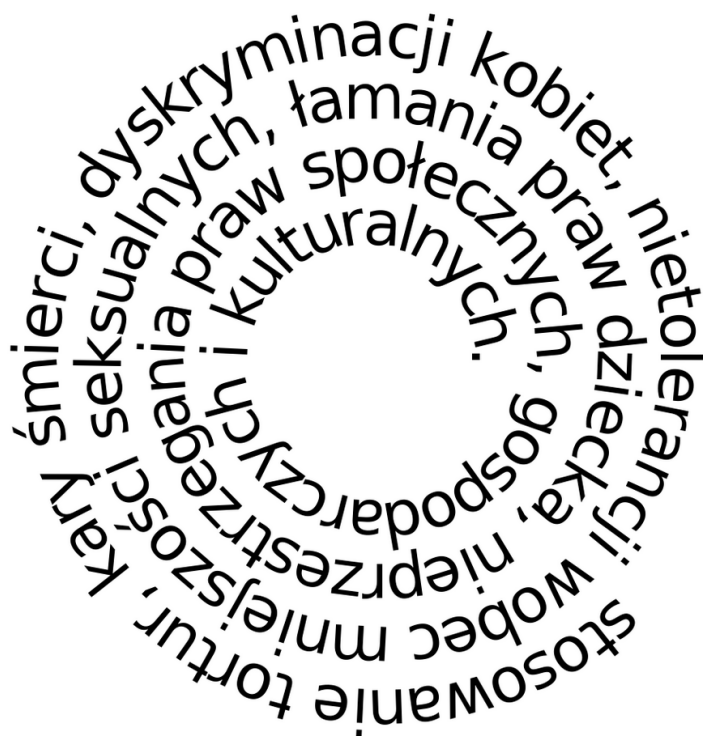
Rozwiązanie:

I GENERACJA: *zakaz dyskryminacji, bierne i czynne prawo wyborcze, wolność stowarzyszania się i zgromadzeń, prawo do udziału w życiu publicznym, prawo do życia, zakaz niewolnictwa, prawo do sądu, ochrona życia prywatnego i rodzinnego, prawo do azylu, prawo do obywatelstwa.*

II GENERACJA: *prawo do pracy, prawo do wynagrodzeń, prawo do słusznych warunków pracy, prawo do ubezpieczeń zdrowotnych, prawo do wypoczynku, prawo do ochrony zdrowia, prawo do wolności sztuki.*

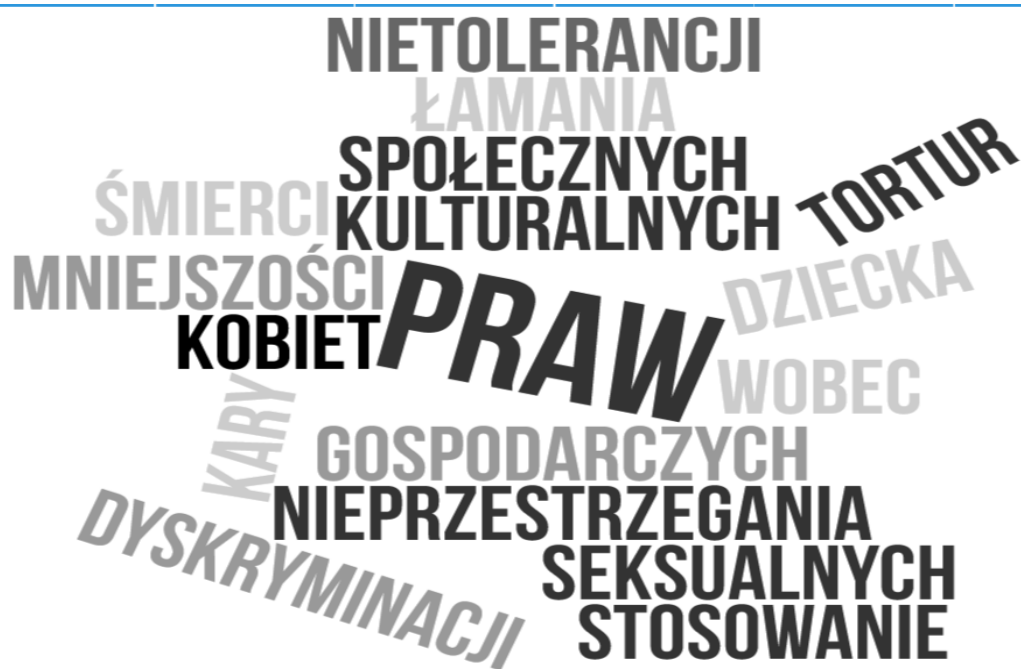
III GENERACJA: *prawo narodów do samostanowienia, prawo do wszechstronnego rozwoju, prawo do pokoju, prawo do pomocy humanitarnej, prawo do korzystania z dóbr dziedzictwa kulturowego.*

Ćwiczenie intensywnie angażuje wszystkich uczniów, daje możliwość swobodnej wypowiedzi i generowania dużej liczby odpowiedzi. Uczniowie udzielają odpowiedzi na pytanie moderatora (nauczyciela): *Podaj przykłady łamania praw człowieka?* Technika burzy mózgów¹², polega na możliwości szybkiego zgromadzenia wielu odpowiedzi postawionego problemu w bardzo krótkim czasie. Do wykonania zadania zaleca się wykorzystanie „chmury wyrazów” jest to ciekawa, graficzna wizualizacja wyrazów (rysunek 4¹³, rysunek 5¹⁴). Nauczyciel samodzielnie wpisuje odpowiedzi uczniów lub uczniowie samodzielnie w przypadku zajęć w pracowni komputerowej wpisują swoje odpowiedzi za pośrednictwem udostępnionego przez nauczyciela linku do strony internetowej tworząc wspólnie chmurę. W ten sposób przykuwamy uwagę oraz zwiększamy aktywność i zaangażowanie uczniów.

Źródło: opracowanie własne

¹⁴ Chmury wyrazów wykonamy także korzystając z serwisu <https://wordart.com/http://www.tagxedo.com/>, <http://www.wordle.net/>.

Rysunek 5. Przykłady łamania praw człowieka wykonane w programie ABCya Word Clouds¹⁵
Źródło: opracowanie własne

¹⁵ https://www.abcya.com/games/word_clouds

SŁOWNIK PODSTAWOWYCH POJĘĆ

01

PRAWA CZŁOWIEKA

to zespół praw i wolności, które przysługują każdemu człowiekowi bez względu na rasę, płeć, język, wyznanie, przekonania polityczne, pochodzenie narodowe i społeczne, majątek itp. Prawa człowieka są niezbywalne (nie można się ich zrzec) i nienaruszalne. Postulują one poszanowanie wartości najcenniejszych dla człowieka, takie jak życie, godność, wolność, swobodny rozwój i wiele innych.

GODNOŚĆ CZŁOWIEKA

przyrodzona i niezbywalna godność stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Godność przysługuje każdemu z nas, każdemu człowiekowi, bez względu na jakiekolwiek cechy – wiek, płeć, niepełnosprawność, chorobę, pochodzenie, poglądy itd. – niezależnie również od naszego zachowania.

02

03

PRAWA CZŁOWIEKA MATERIALNE

m.in.: prawo do życia, prawo do nauki, wolność słowa, wolność sumienia, wolność wyznania

PRAWA CZŁOWIEKA PROCEDURALNE

procedury i mechanizmy, które pozwalają nam domagać się realizacji naszych praw i wolności

04

05

PRAWA OGRANICZONE

Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

OBYWATELSTWO

przynależność osoby do określonego państwa, na mocy której jednostka nabywa określone prawa i obowiązki względem państwa.

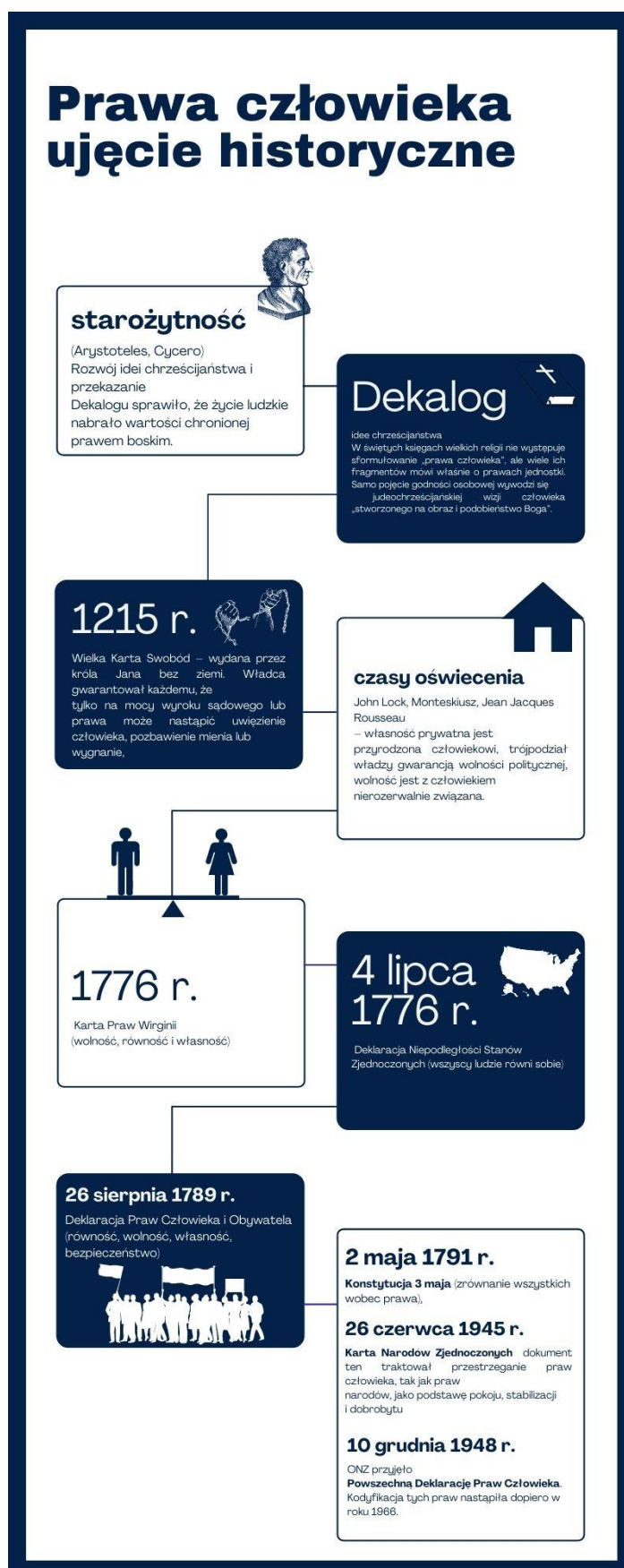
06

07

UCHODŹCA

to osoby przebywające poza swoim krajem pochodzenia z powodu obawy przed prześladowaniem, z powodu konfliktu, przemocy lub innych okoliczności poważnie zakłócających porządek publiczny, które – na skutek powyższego – wymagają „ochrony międzynarodowej”.

Załącznik 4.

Materiały edukacyjne (kody QR)

Zadanie 1.

Po przeczytaniu zamieszczonego tekstu Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526) zastanów się, które przepisy chronią twoje prawa osobiste. Odpowiedź uzasadnij.

Zadanie 2.

Zasada poszanowania godności ludzkiej potwierdzona została w wielu dokumentach, m.in. w Powszechnej deklaracji praw człowieka z 1948 r. oraz w Konstytucji RP z 1997 r. Na podstawie materiałów źródłowych wskaż artykuły, w których jest o nich mowa.

Kod QR z dostępem do – *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U.1997.78.483)*

Kod QR z dostępem do - *Powszechnej deklaracji praw człowieka z 1948 r.*

Załącznik 5. Gra edukacyjna „Moja podróż w zakresie praw człowieka”

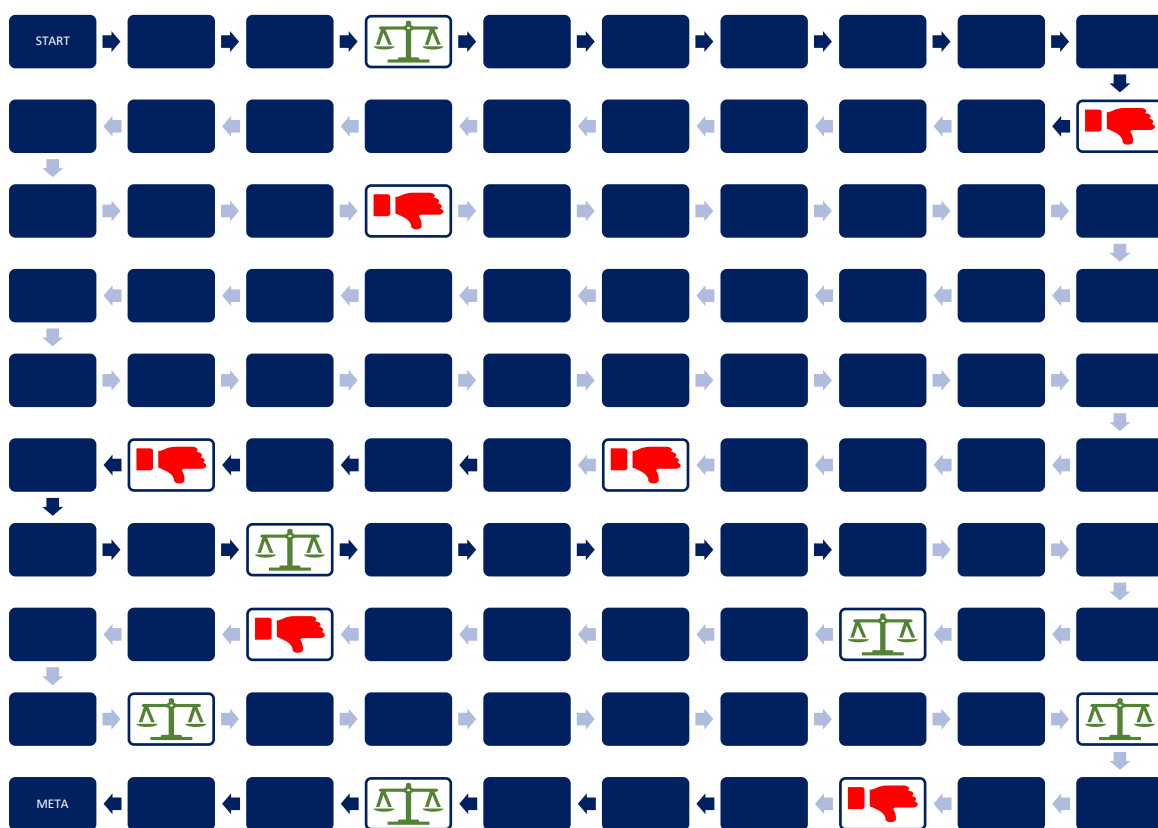
Wybierz się z nami w podróż, grając w grę planszową.

Wykorzystując pionki i kostkę z innej gry.

Gdy staniesz na polu z łamaniem praw człowieka tracisz 1 kolejkę,

a gdy na polu z prawami człowieka i ich ochroną , masz dodatkowy rzut kostką.

Miłej zabawy!

Literatura

1. *Encyclopedia of Public International Law*, vol. 8, Human Rights and the Individual in International Law. International Economic Relations, Amsterdam – New York – Oxford 1985 North- Holland;
2. *Encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/prawa-czlowieka;3961793.html>;
3. Henkin L., *The Age of Rights*, New York 1990 Columbia University Press;
4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (*Dz.U.1997.78.483*);
5. Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (*Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526*);
6. Lekcja o prawach człowieka, <https://centrumwielokulturowe.waw.pl/lekcje-o-prawach-czlowieka/>;
7. *Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej*, <https://www.gov.pl/web/rodzina/prawa-czlowieka>;
8. Nowicki M., *Co to są prawa człowieka?* https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/02/Marek-Nowicki_co-to-sa-prawa-czlowieka.pdf;
9. Osiatyński W., *Wprowadzenie do pojęcia praw człowieka*, [w:] *Szkola praw człowieka. Teksty wykładów*, z. 1, Warszawa 1998.
10. Powszechnej deklaracji praw człowieka z 1948 r.
11. Surya P. Subedi, *Are The Principles of Human Rights „Western” Ideas? An Analysis of The Concept of Human Rights From The Perspective of Hinduism* [w:] *California Western International Law Journal*, vol. 30, 1999-2000;
12. Zintegrowana Platforma Edukacyjna, *Czym są prawa człowieka?* <https://zpe.gov.pl/a/czym-sa-prawa-czlowieka/DqbmitF6S>;
13. Zintegrowana Platforma Edukacyjna, *Ochrona praw i wolności w Polsce*, <https://zpe.gov.pl/a/ochrona-praw-i-wolnosci-w-polsce/D183skr9M>;
14. Zintegrowana Platforma Edukacyjna, *Po co mi prawa człowieka*, <https://koss.ceo.org.pl/wos-do-liceum/po-co-mi-prawa-czlowieka>;
15. Zintegrowana Platforma Edukacyjna, *System ochrony praw człowieka*, <https://zpe.gov.pl/a/uniwersalny-system-ochrony-praw-czlowieka/DuUCOOONv>.

Strony www organizacji Praw Człowieka:

1. Amnesty International <http://amnesty.org.pl>
2. Helsińska Fundacja Praw Człowieka <http://www.hfhr.pl>
3. Human Rights Watch <http://www.hrw.org>
4. Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć <http://www.pomocprawna.org>
5. Internetowa baza danych gromadząca najważniejsze wyroki Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a także innych polskich sądów niższych instancji z zakresu praw człowieka <http://www.prawaczlowieka.edu.pl/index.php>
6. Europa – Portal Unii Europejskiej http://europa.eu/pol/rights/index_pl.htm